

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

29. julija.

Štev. 13.

Četrta razstava pitane živine na Dunaji

od 4. do 6. aprila 1884.

K ti razstavi dopuša se vsa v sledečem napolnjena živina, ktera je bila pitana v Avstrijsko-Ogerskem cesarstvu.

Razred A. za pitano živino vsacega plemena. 1. Teleta do 3 mescev, 2. teleta čez 3 do 6 mescev, 3. teletice, 4. krave, 5. volovi do 3 let, 6. volovi čez 3 leta in 7. biki. Pri razredih 3 do 7 napravili se bodo sledeči podrazredi: a) Avstrijska plemena, b) Ogerska plemena, c) Angleška plemena, d) razna druga plemena in e) križevanja.

Razred B.: Pitane ovce vseh plemen.

8. Jagneta stara do 6 mescev, 9. merkači in breje ovce čez 6 do 18 mescev stare, 10. merkači in breje ovce čez 18 mescev stare (od 8 do 10 po tri in tri skupaj), 11. posamezne ovce brez ozira na starost in spol.

Pri številkah 9 do 10 bodo sledeči podrazredi: a) Avstrijska plemena, b) Ogerska plemena, c) Merinos, d) Angleška plemena, e) razna druga plemena, f) križevanja.

Razred C.: Pitane svinje vseh plemen.

12. Svinje stare do 8 mescev, 13. svinje stare čez 8 mescev do 14 mescev, 14. svinje stare čez 14 mescev, 15. svinje, ki so se rabile že za rejo.

Pri 12 do 15 bodo sledeči podrazredi: a) Avstrijska plemena, b) Ogerska plemena, c) Angleška plemena, d) razna druga plemena, e) križevanja.

Razred D.: Pitana kuretnina (nar manj po tri in tri skupaj).

16. Zaklana in očiščena, 17. živa (ta ne dobi darila).

Pitani domači zajci: 18. Živi domači zajci.

Razred E. (internacionalen).

Kmetijska orodja in mešine (strogi), ki so v kaki zvezi z živinorejo. Pripomočki za rejo živine in za njeno prevaževanje, ravno tako pripomočki za mesarje in za prekajevalce, tvarina za kermo, posebno za pitanje, hlevna orodja in hlevne naprave.

Občne določbe.

1. Naznanila se morajo poslati zadnjič 1. marca 1884 na komité, vstanovljen za pripravo IV. raz-

stave pitane živine, na Dunaji I. Herrengasse 13, od kterega samo se izdajajo formulari za naznanila, kteri imajo veljavo. Vsak naznanovalec mora izpolniti vse rubrike tega formulara in je odgovoren za resnico svojih naznanil.

2. Za vsako naznanjeno žival mora se zraven poslati stalni denar, in sicer za teleta (1 in 2) 2 goldinarja, za odraslega goved (štef. 3 do 7) 6 goldinarjev, za kupico ovac po tri glave (štef. 8 do 10) 4 goldinarje, za posamezno ovco 1 gold. 50 krajc., za svinjo pod 8 mescev staro 1 goldinar, za svinjo od 8 do 14 mescev staro 2 goldinarja, za starejšo svinjo 3 goldinarje, za kos kuretnine 10 krajcarjev, za domačega zajca 20 krajcarjev. Za tvarine razreda E je plačati za □ meter prostora, kterega vzamejo te reči, 20 krajcarjev, nar manj pa za take reči plača razstavilec 2 goldinarja. Za tehnične vozilne pripomočke ni treba plačevati stalnega denarja. Naznanila, kterim ni priložen stalni denar, ne veljajo nič. Če se naznanilo vzame nazaj pred razstavo, zapade poslani stalni denar. Pobotnica plačane stalnega denarja je legitimacija (poverjenje) dopuščenja do razstave.

3. Komité za razstavo ima oblast, število naznanjenih živali, ravno tako tudi kosove razreda E. ali prostor, kterega bi imele te stvari vzeti, zmanjšati, od tacega zmanjšanja pak se porazumejo pošiljalci zadnjič do 10. marca. Če bi se zgodilo kaj tacega, se poverne stalni denar nazaj in odpiše na pobotnici.

4. Razdeljevala se bodo častna darila, denarna darila in medalije. Darila pripoznavala se bodo samo resnično dobri živini, častna darila dobijo samo tisti, če darovalci ne sklenejo kaj drugega, kteri so živino sami izredili. Darovane živine se bodo razstavljale za take.

Razstavljene stvari razreda E dobijo samo medalije, te pa se podelijo samo novim, posebno znamenitim rečem.

5. Sodniki za darila se odločijo po podpisnem centralnem odboru, kar ti sodniki razsodijo velja, in se ne more rekurirati.

6. Naznanjena živina mora imeti postavno določene zdravne liste in se mora prignati zadnjič 3 aprila na kraj razstave, in se ne sme odgnati, če bi

bila tudi prodana, pred 6. aprilom zvečer ob sedmih. Biki kateri so nekoliko divji, morajo imeti teleso v nosnicah. Razstavljalci razreda E se zavežejo odpraviti svoje razstavljenе reči hitro po končani razstavi, odpeljane morajo biti vse te reči zadnjič 7. aprila zvečer.

7. Ovce se morajo dva mesca pred razstavo ostrčiti.

8. Na razstavnem kraju bo nazoč živinozdravnik; živina, ktera je sumljiva nalezljive bolezni, se bo mahoma odpravila od razstave, in razstavljačec ne sme tirjati nazaj svojega plačanega stalnega denarja.

9. Razstavljačcem je dopušeno prinesiti seboj kermе, skerbelo pak se bo, da bo pripravne kermе dovolj na razstavi po pravi ceni.

10. Varuhi živine dobijo trake na roke, ktere moraje nositi na levi roki, in se plačajo po 40 krajcarjev; tih travkov ne sme oddati noben razstavljačec drugim osebam, če odda plača 5 goldinarjev kazni.

11. Pri železnicah se bo prosilo za pomanjšanje vožnine.

12. Zavarovanje proti ognji na razstavi sprejema za to razstavo ustanovljeni komité.

13. Komité ni odgovoren za drugačne škode ali zgube.

14. Razstavljalci morajo biti pokorni vsem po veljem komitejevim in morajo gledati, da to storijo tudi njihovi hlapi ali najetniki.

Na Dunaji 15. junija 1883.

Od centralnega odbora Dunaja. kmetijske družbe :

Jožef knez Colloredo-Mansfeld,
prusaednik.

Dr. Adalbert Fuchs,
tajnik.

V času žetve.

Čas žitne žetve je zopet prišel, to je čas opravljanja nar važnejšega dela kmetovalčevega med vsemi deli, ktera donaja spremenljajoče se leto kmetovalcu. Pri nas na Štajerskem so še vedno žitne sorte, s kterimi je posejan nar večji del naše dežele, ker po statističnih preiskavah pride na Štajerskem na sto hektarov njiv štirih poglavitnih žitnih sort v sledeči razmeri :

	pšenica, reč, ječmen, oves, skupaj	hektarov
na gornjem Štajerskem.	10 21 3 22	56
„ srednem „	15 18 3 18	54
„ spodnjem „	17 17 5 14	53

V celi deželi 14.4 18.3 3.5 17.8 54
zraven tega pa prideta še koruza in proso na srednem Štajerskem na 13, na spodnjem Štajerskem skoraj na 18 hektarov, v obče po celi deželi 12 hektarov.

Cele zemlje pak na Štajerskem, ktera se poseja z pšenico, rečjo, ovsom in ječmenom, smemo rajtati okoli 222.000 hektarov za koruzo nesajenih

je blizo 41.000, z prosom in koprecom skoraj 8.000 hektarov, tako da je na ta način oddanih za obdelovanje teh šest žitnih sort v celem 271.000 hektarov.

Iz tega se vidi, koliko je treba delavne moči, in koliko časa za delo, da se spravijo pridelki imenovane zemlje pod streho, iz tega se tudi vidi, koliko vrednosti morajo imeti pridelki, ki se morajo z žetvo hraniti. Na dalje se vidi iz teh števil, koliko previdnosti je treba gospodarju pri žetvi, da delalce dobro porabi, da se ogiblje vsacega nepotrebnega dela, in da spravi pridelke pod streho brez poškodovanja dobrote ali množine.

Ni skoraj drugega dela, pri kterem bi se moralo gledati toliko na pravi čas dela, na pravo nastavljenje delalcev in na dobro in hitro izvršitev dela, kakor pri žetvi. Celo leto se trudi kmet z orjenjem, z branjenjem, z gnojenjem, z sejanjem in čas žetve, kterega želno pričakuje, mu prinese plačo za ves trud, za njegovo marljivost. Pa samo takrat dobi za ves svoj trud, za njegovo marljivost, celo plačo, kadar muje ugodno vreme, in če razumi razdeliti dela na pravi način.

Vsaka minuta se mora porabiti, ne trenutka se ne sme zgubiti pri tem važnem delu, ker vsaka zamuda more prinesiti neizrečene škode. Zato treba je pripraviti vse že takrat, ko se bliza čas žetve, da se delo izvrši brez vsake zamude. Delavci morajo biti najeti, sredstva za delo (orodja in mašine) v dobrem stanju, prostori, kamor se žito spravlja morajo biti označeni in za sprejem žita pripravljeni, in skednji morajo biti v dobrem stanju. Po tem je prav skerbljivo določiti, kedaj naj se žetev začne. Gleda naj se prav pazljivo, kako žito zori, ker ne prezgodaj, ne prepozno naj se ne žane. Če se žane prezgodaj, ko so žitna zerna še mlečnata, se zgubi veliko na žitni dobroti, ker se živilne tvarine še niso izpravile v zerna, če se pa žane prepozno, je huda nevarnost izgubiti mnogo zerna, ktero izpada, če je prezrelo, iz klasovja na tla. Nar boljše je začeti žetev takrat, ko je zerno mehko, enako vosku, in ko se je zerno toliko vterdilo, da se da prelomiti z nohtom. V tem času so v zernu že vse redilne tvarine, zerno pak se že dobro drži v klasji, da se ni treba bati, da bi izpadalo, ali se izlomilo. To pa ni pri vsakem žitu v enem času, če ravno raste žito na eni zemlji, in se je morda sejalo v enem času; če je kraj senčnat se žito dozori pozneje, na solčnatem kraju zgodaj, na suhi lahki zemlji popred, kakor na mokri debeli zemlji.

Kolikor večje je polje, kterega je treba požeti, in kolikor manj delavcev za to imamo, toliko hitreje se mora žetev začeti, da se spravi ob pravem času pod streho; če vreme ugodno kaže, in če je upati, da obstoji dalj časa ugodno, se sme začeti žeti malo poprej, ker zerna dozoriijo potem na polji, če so že tudi požeta, če pa je vreme neugodno, boljše je počakati nekoliko dni, ker žito, ktero še stoji ne

terpi v deževnem vremenu toliko, kakor požeto na polji ležeče.

Velika vrednost štetvenih mašin obstoji ravno v tem, da se žetev zverši v prav kratkem času. Če se vprežeta dva močna konja, in se pridejata dva dobra delavca, se požane na dan četiri do pet hektarov, če pa se konji premenjajo enkrat, še več, za to pa se potrebuje na dan osem do deset koscev ali pa 40 do 50 ženic. Žalibog, da so naša posestva premajhina, da bi mogli rabiti mašino, in večkrat se polegato žito porabi mašine težave dela. Kosa pak naj bi se rabila povsod namestu serpa, s serpom naj se žane samo tam, kjer je žito tako zlo poleglo, da ga ni moč kositi. Na visokost sternišča je tudi treba gledati kolikor nižje sternišče ostane, toliko več slame se pridela. Če se pusti sternišče pri bilkini visokosti od 1.2 metra 20 centimetrov visoko, in če iznaša pridelek meter dolge slame 30 meterkih centov, odpadajo na 10 centimetrov slamine dolgosti trije centje slame, za ravno toliko manj slame se dobi, če se pusti sternišče še za 10 centimetrov višjeje. Visoko sternišče nam da s'cer prid, da se žito na njem ležeče hitreje in boljše posuši, in pri deževnem vremenu manj terpi; sternišče se mora tudi višjeje pustiti, če je med žitom sejana detelja in lepo raste, ali če je med žitom veliko trave ali družega plevela, da se žito hitreje posuši, in se lahko v snope poveže. Zadno omenjeno naj se zgodi posebno pri takih žitnih sortah, med ktere je sejana detelja, ali pa raste plevel visoko, kar je pri nas mnogokrat najti.

Po hribovskih krajih, na primer na Solnogradskem in severno Tirolskem, puščajo večkrat sternišče 45—60 centimetrov visoko in se potem pokosi z zelenim zeliščem, ktero je bilo sejano med žito; s tim dobivajo prav dobro kermo.

Pri težki zemlji so dolga sternišča tudi zato v prid, ker se s njimi težka zemlja porahlja, če se preorjejo. (Konec prihodnič.)

Sredstvo, sadjereje povzdigniti.

Hočemo zaslužiti častno ime, ktero dal je nam ilustrirani časopis za sadjerejo, za znanstvo različnih sadjevih sort (plemen) in za kupčijo s sadjem, imenovan „Obstgarten“ (to je: „Sadni vert“), ktero častno ime dal je v slednji številki, ki je izšla 20. junija t. l., naši domovini.

V ti številki govori se, koliko sadja smemo letos pričakovati, in govori se o vsaki deželi Avstrijskega cesarstva posebno, druge kronovine imenujejo se brez vsega prilozka, pri Štajerski pak se pravi, kakor sledi: „Na Štajerskem, v sadni deželi za prihodnost, naznanuje se iz Radgonske, Slovenograške in Fürstenfeldske okolice obilo sadja, posebno jabolk“.

To naznanovanje naše dežele ne tiče toliko ugodno lego dežele za sadjerejo, kakor bolj to, da so spoznali vsi merodajni krogi na Štajerskem važ-

nost sadjereje, in ji tudi dejajno pomagajo k dobremu vspehu. To novo izrečeno misel poterdimo mi z veseljem sercom, ter še pristavimo, da je naša želja, tisti motje, ki so poklicani o ti stvari besedo pripraviti v dejanje, naj bi poskušali še nadalje prekositi eden drugega, kar tako borovanje je veselja, časti in hvale vredno.

Očitno bo vsacemu, da se tu menijo motje ljudske šole, kteri so prevzeli poklic izobražiti ljudstvo, kterih sposobnost in dobro voljo mi z veseljem priznavamo. Gospodje učitelji pak se bodo prišli svoje naloge, podučevati temeljito o sadjereji, tem rajše, kolikor več podpore bodo našli, da se jim zljaja težavno delo. Ker je v prvi vrsti potrebno, da so učitelji sami prav dobro izurjeni v sadjereji, pozdravimo z veseljem vpeljavo kurza za nje na deželni sadje- in vinorejski šoli v Mariboru, ter želimo, da bi se začel ta kurz že letos; nadalje pak prosili bi vse krajne šolske svete, naročiti se na izperva imenovan časniki „Obstgarten“ za njihove šole, prid tega ne bo izostal. V tem časniku izhajajo tudi barvane slike nar boljših sadnih sort, počem se njihovo znanstvo razširja, bilo bi lepo in vesolja vredno, če bi se obesile te slike v lepih romih po šolah, bile bi jim gotovo lep kinč. Časnik sam do naša mnogo lepih in dobrih stvari in velja na leto samo 5 goldinarjev. (Naročuje se list pri ekspediciji „Obstgarten“ na Dunaji VI., Mollardgasse 41.)

Sv. Jurij na južni železnici, 1. julija 1883.

Doktor Ipavic.

Sredstva proti neplodovitosti sadnih dreves.

Vzroki, kteri napravijo sadna drevesa neplodovita, so mnogoteri, in če je treba pomagati neplodovitemu drevesu, treba je narpred poznati vzrok neplodovitosti. Ti vzroki so deloma unajni, deloma pak notrajni, ležeči v organizmu drevesnem. Zunajni vzroki so, da drevo obnebja ne prenaša, slabo stanje ali neugodna zemlja za nasajeno sorto. V drevesu samem ležeče je preživahno ali pa preslabo raztenje.

Če obnebje ali stanje za drevo ni ugodno, čes se ne izraza dovolj, ali če cvetje pogostoma pomernze, naj se cepi drevo z drugo sorto, ktera je po skušnji dobra za tisti kraj; če je pa vzrok neplodovitosti v zemlji, se more vodena močvirnata zemlja izprostiti prevelike mokrote, da se napravijo žlebi za odtakanje vode; če je zemlja preveč suha in premalo gnojena, dopelje se dobrega kompostnega gnojla ali dobre masne zemlje, in gnojni naj se pri drevesnih koreninah vsako leto. Če pa je drevo zato nerodovito, ker je vsajeno pregloboko, kar se žalibog nar večkrat najde, je pomagati teško, takemu drevesu se mora zemlja odkopati. Če tako drevo ne stoji še čez 10 let, naj se odkoplje in vzdigne kolikor mogoče s koreninami vred.

Ako je vzrok neplodovitosti ležal v drevesu samem, in sicer če drevo raste prenapogo, pomaga se mu, če se deblo in veje nekoliko narežejo in če se mu po leti odvzame nekoliko korenin; če bi bila zemlja morda: predobra, naj se nasadijo okoli drevesa take rastline, ki vzamejo iz zemlje mnogo živinskih tvarin, n. pr. pesa, celer. Če se na ta način vzame drevesu prenapogo raste, naj se drevesu poreže vrh in naj se zemlja zopet gnojí, ko se prikažejo nove vejice.

Pogostoma so drevesa nerodovitna, posebno pri peščenih sadnih sortah, po tem, da rastejo zraven cvetja naglo druge vejice, ter celo cvetje zadušijo. Temu se nar lažeje pomaga, če se veje narežejo, s tem odteče iz vej nekoliko soka, in divjaki ne morajo rasti tako hitro, da bi zadušili cvetje.

Po vertovih je skoraj navadno, da drevesa vsajena blizu gredi, ki se morajo dobro gnojiti, prehitro rastejo in nobenega sadja ne donasajo. Velikokrat se temu pridružijo še hude bolezni: rak, oteklinja in pozeljina; zato so sadna drevesa, v takih zelenjavnih vertih stoječa, marsikdaj prav slaba, posebno jablane in črešnje. Pomaga se jim, če se med korenine napelje toliko sidalne šodre, kolikor je koli mogoče, najboljši pa je, saditi po takih vertovih samo hruske, češnje in slive, jabolna pa na nobeno vižo ne.

Večkrat pak se izgodi, da je spodnja zemlja, v kateri korenine stojijo, čisto izmolzena, da nima več nobene redilne moči, pri tem pomaga zraven pridnega porazanja samo globoko gnojenje.

Za to gnojenje je nar bolj pripraven sekretovi gnoj, kteremu se doda nekoliko lesovega pepelja ter se z vodo nameša, in se ta mešanica nalije po leti meseca julija in avgusta v lukne, napravljene blizu drevesnih korenin. Take lukne napravijo se pol metra globoke, ter se polijejo z pol verčom na gori imenovani način napravljenega gnoja, kteremu se sme dodati še tri vode. Če se naredijo okoli vsakega drevesa tri take luknje, zadostuje.

Zborovanje učiteljske zveze in rastava učilnih pripomočkov v Mariboru.

Pri zboru učiteljske zveze 19. in 20. septembra v Mariboru obravnavala se bota tudi dva predmeta tikajoča kmetijstvo na ljudskih šolah. Ta dva predmeta sta: „Naprava šolskih vertov“ in „šolski verti in c. k. vertnarsko društvo“. Veselja vredno je, da se učiteljstvo na Štajerskem poprime v obilo obiskanih zborih tako važnih vprašanj, in na ta način veselje do natančnega predmeta seje v nar bolj oddaljene kraje. Razen tega bo tudi razstava učilnih sredstev, če se jih bo dovolj naznanilo. Kakor se poudarja v nazivu, dopuščala se bojo k tej razstavi samo sredstva za poduk napravljena od učiteljev, in posebno želijo se taki učilni pripomočki, ki se tičejo kmetijskega poduka v ljudskih šolah. Menijo se tu modeli različnih kmetijskih orodij, zbirke se-

mena, sadja in drugih vertnih pridelkov, narisi za šolske verte, popisovanja i. t. d., in marsikteremu učitelju je dana priložnost pokazati, kaj on more storiti pri tem važnem predmetu.

Želeti bi bilo, da bi bila naznanila mnogo-brojna, da more komité sestaviti lepo odvidno podobno delovanja naših učiteljev na tem polji. Naznanila naj se pošiljajo na predstojnika lokalnega odseka, gospoda učitelja Pfeiffer-a v Mariboru, pod tim naslovom naj se tudi pošiljajo reči, za razstavo namenjene, o pravem času.

A. M.

Nakupovanje bikov za rejo.

Tisti gospodje kmetovalci, ki imajo na prodaj bikov sposobnih za rejo, vabijo se s tim, naznaniti število, plemo ali rod, starost, ceno in stalni kraj vsacega bika, ki je na prodaj, tajnistvu (sekretarijatu) družbe, Hofgasse 8, kolikor hitreje je mogoče.

Gradec, 24. junija 1883.

Centralni odbor štajerske kmetijske družbe.

Razne vesti.

Državno darilo, 30 goldinarjev, nazaj dati je moral gruntni posestnik Stefan Sallfeiner iz Mitterndorfa, kterega je dobil pri razstavi v Gröbmingu 17. in 18. oktobra 1881 za lisastega bika gorjanskega plemena. Tega bika je prodal prenapogo mesarju, toraj ni spolnil pogoja, rediti bika toliko časa, kakor se je z reverzom zavezal. Ker se je to naznanilo, in ko se je resnica dokazala, obrnil se je centralni odbor, do okrajnega glavarstva v Gröbmingu s prošnjo gledati, da naj se Državno darilo, 30 goldinarjev, nazaj tirja od imenovanega gruntnega posestnika; okrajni zastop v Ausssee, kteremu se je oddala ta reč v dalje ravnanje, odstopil jo je izpajni v Mitterndorfa, ktera je dobila tistih 30 goldinarjev od Stefana Stallfeldnesu se poverene.

Internacionalna kmetijska razstava živine v Hamburgu, ktera je trpela od 3. do 10. julija, imela je v resnici obilo živine. Katalog nam kaže 551 konjev, okoli 1000 glav govedi, 1192 ovac, 341 svinj in čez 5000 kureline. Avstrijsko zastopano je bilo samo v razredu pri konjih in v vednostnem razredu. Dva razstavilca iz Dunaja, gospodar W. Schlesinger, kogar posestvo je Dunajski „Tattersall“ in gospod M. Singer, dvorni konjski liferant, dobila sta v enakih delih razstavno darilo prostega mesta Hamburga, ktero znaša 1000 mark, za njune razstavljene dalavne konje.

Senovi suhár za konje, ki jim je prijetna kerna, se na Francoskem napravlja na sledeči način: Seno in slama se z masino zrežeta kolikor mogoče drobno, in se zmešata z raztolčenim ovsom, režjo ali z dostojno veliko raztolčenega fišola ali boba. Ta mešanica se polije potem z kuhanim lanennim semenom in se spreša s prešo, pripravno za to, v tablice enake lanennim prešam.